

נרות בתרבות: שיעור מבוא

פתיחה:

להביא לכיתה (או לבקש מאחד הילדים שבאמת יש לו יום הולדת בתאריך הזה פחות או יותר) עוגת יום הולדת ועליה נרות כמניין שנותיו של ילד בכיתה ב.
נכבה את האור ונחגוג לתלמיד יום הולדת שבמהלכו (או לפניו, תלוי בנהלי ביה"ס לגבי הדלקת אש בתחומו) הוא יכבה את הנרות

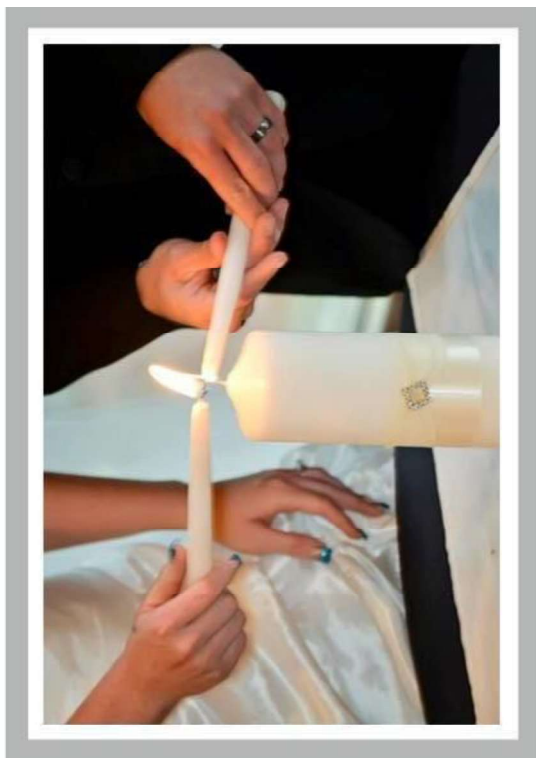
ד"ן:

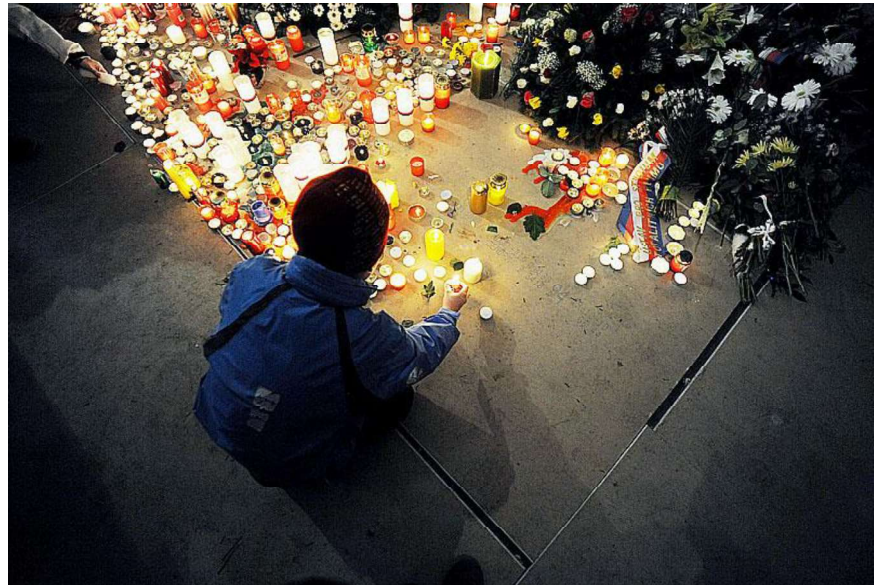
מדוע מדליקים נרות על עוגת יום ההולדת?
מה זה מסמל?
מהיכן לדעתכם שאוב רעיון הדלקת הנרות?
האם זה מזכיר להם דברים אחרים?
מדוע מכבים את הנרות?
מה זה מסמל? (מדוע יש הנוהגים להביע משאלה בעת כיבוי הנרות?).
אילו נרות נוספים אנחנו מכירים?
איזה מן סמל הוא נר? למה הוא משמש בפועל? (האם הוא עוד משמש אותנו בפועל?)
האם היו תקופות בהן היה שימושי בחיי היום יום? ולא רק כסמל?)
את מה הוא מסמל?
אילו נרות נוספים אתם מכירים?

חלק ראשון: נרות מסביב לעולם

נפור על רצפת הכיתה תמונות רבות של נרות מסביב לעולם,
נבקש מהתלמידים לנסות להסביר מה הם רואים בכל תמונה ומה תפקיד הנר בה לדעתם?
מה מסמלים הנרות בתמונות השונות?
מתי מדליקים נרות בישראל? ובכל העולם?
אילו תמונה משמעותית במיוחד עבורכם?

למורה: מידע אודות התמונות (מופיע לאחר התמונות) יסייע להשוות בין האופן בו התלמידים הבינו את התמונה לבין המציאות המצולמת. נוכל גם בדיון שכזה לעמוד על האופן בו הילדים מבינים את תפקידו של הנר בסיטואציות משתנות (והיכן הם מזהים מסיטואציה מוכרת)

איצט אפ הציפואים

נרות אוירה (לקישוט ויצירת אוירה וניחוח מיוחדים באירועים שונים – אילו?)
ציור - אישה עם נר, ז'ויל ברטון, 1873 – שימוש בנר בתקופה בה הוא שימש למאור.
הדלקת משואה ביד ושם בטקס יום השואה והגבורה.
נרות חנוכה

מפגינים בקוראיה הדרומית נגד מדיניות הממשלה. 15.11.2011
כנסיית המולד בירושלים: בחג הפסח הנוצרי אורתודוכסי מדליקים אלפי מאמינים "אש קדושה"
בכנסייה ומעבירים אותה אל המאמינים בכל העולם היווני-אורתודוכסי.
הודו: הפגנה הקוראת לממשלה להיאבק באלימות נגד נשים במדינה.
הדלקת נר ע"י בני זוג טרם חתונתם.
הלפיד באולימפיאדת לונדון – עבר באתרים וערים חשובים ואז הודלק במעמד פתיחת
האולימפיאדה ודלק לכל אורכה.
נובמבר 1989 - ילד מדליק נר במהלך הפגנה בעיר פראג, צ'כיה. ההפגנות נגד השלטון הסתיימו
בנפילת המשטר הקומוניסטי בסוף אותה שנה, אירוע שכונה "מהפיכת הקטיפה",
נרות שבת

חלק ענין: אסיף:

שוחחו על סוגי הנרות השונים שעלו בפעילות
איזו אוירה מייצרים נרות? מה הם מסמלים? מתי משתמשים בהם ולאילו מטרה?

סיכום וסיפור:

בימים עברו שימשו הנרות כמקור עיקרי למאור בעוד בימינו נותר הנר בעיקר בגדר קישוט
וסמל: אור קטן שמאיר הרבה, אור שיכול לגרש את החושך, אור חלש שנותן תחושה של
קרבה ואפילו של קדושה. בתרבויות שונות סימלו (ומסמלות עדיין) להבות האש שעל
הנרות נשמה, חיים, טוב, תקווה. העשן העולה מן הנר סימל קשר אל עולמות עליונים, אל
האלים אל אלוהים.

תוכלו לסיים את השיעור בקריאת הסיפור שלפניכם:

מעשה ברבי ישראל מסלנט שיצא לרחובות העיר באחד מלילות ימי התשובה, וראה אור
קלוש בוקע מדירה רעועה.
נכנס רבי ישראל, וראה מתקן נעלים יושב ליד נר דועך, ומכה בחיפזון בפטישו על הנעל.
שאלו רבי ישראל: "מה לך כי נחפזת, ר' יהודי?"
ענה אותו הסנדלר: "רבי, הרי כל עוד הנר דולק - אפשר עוד לתקן!"
יצא רבי ישראל לרחוב וקרא:
"יהודים! שימעו אחים יהודים! כל עוד הנר דולק אפשר לתקן!"
(מתוך: 'אור הגנוז' - מעשיות חסידיים שאסף מרטין בובר)

קריאה יחסה:

למה התכוון הסנדלר באומרו ש"כל עוד האור דולק - אפשר עוד לתקן"?

□ למה התכוון הרבי באומרו ש"כל עוד האור דולק – אפשר עוד לתקן"?

מה למד הרבי מהסנדלר?

מה ביקש ללמד את מאמיניו?

מה מסמל כאן אור הנר?

בשיעורים שלפנינו נלמד מה סימלו הנרות השונים בתרבות היהודית.

למורה: רקע כללי – על ההיסטוריה של הנרות

רוב העדויות מצביעות על כך שהיו אלה המצרים הקדמונים שייצרו והשתמשו לראשונה בנרות. היו אלה נרות שהתבססו על חלב מותך ובתוכם קנה סוף ששימש כפתיל. הנרות הראשונים המוזכרים בכתובים היו הנרות אשר הודלקו במשכן ובבית המקדש. הנרות התנכיים לא היו נרות שעוותיים, אלא קערות חרס פשוטות שמולאו בשמן (היו גם קערות נרות שנעשו ממתכת או מזכוכית). בתוך קערות השמן טבלו פתיליה, שהייתה עשויה בתחילה מחומרים שונים מהצומח (כמו קנה סוף) ואח"כ הוכנסה לשימוש פתיליה מכותנה (המשמשת להכנת פתילים עד ימינו).

במאה הראשונה לפנה"ס, בתקופה הרומאית, החלו מייצרים נרות בתבניות ולא באופן ידני, מה שהפך אותם לפופולריים ובהישג ידם של ההמונים. הרומאים היו גם הראשונים בהיסטוריה שייצרו נרות מדונג דבורים. בניגוד לנרות השמן הפשוטים, היו אלו הנרות היקרים של התקופה, שרק עשירי רומא יכלו ליהנות מאורם. הנרות הנפוצים יותר, אלה של פשוטי העם, היו עשויים מחלב של בעלי חיים, כמו צאן ובקר. החלב היה מוצק ובתוכו פתיל מכותנה. הבעיה העיקרית בנרות הללו הייתה הריח הלא נעים שעלה מהנרות והעשן השחור שעלה מהם.

השעווה שהדבורים מפיקות שימשה את תעשיית הנרות עד ימה"ב. בנרות הללו לא הייתה בעיה של ריח, אבל בשל מחירה הרב של שעוות הדבורים, הם היו בשימושם של עשירים בלבד. החל מהמאה החמישית לפנה"ס, החליף הנר המוצק את מקומו של הנר הנוזלי. בתחילה היו טובלים כפיסי עץ בשומן כבשים. מאוחר יותר הוחלפו כפיסי העץ בקני סוף ובפתילים. במאה ה-18 החלו להפיק שעווה מחומר לבן ושמנוני המצוי בגולגולות של לוויתנים, חומר זה לא הפיץ ריח רע וגם יצר נרות מוצקים יותר.

במאה ה-19, בשנת 1834, המציא ג'וזף מורגן את המכונה הראשונה לייצור המוני של נרות. המכונה יצקה את השעווה לתוך גלילים, שבתוכם הייתה בוכנה. כשהשעווה התקשתה הבוכנה שיחררה את הנר המוכן.

רק לפני כ-150 שנה, בשנת 1854, התגלה החומר אשר ממנו מפיקים גם בימינו את השעווה לתעשיית הנרות. זהו פרפין מינרלי, המתקבל כתוצר לוואי של זיקוק נפט גולמי והוא למעשה שעווה לבנה-כחלחלה. הפרפין הוא חומר זמין יותר וזול יותר מדונג דבורים שדבורים מייצרות ביולוגית בגופן או משמן הלווייתנים, והוא מפיק בעירה איכותית ויציבה.

המצאת נורת הליבון החשמלית סיימה תקופה בהיסטוריה של הנרות והפכה אותם לפריט קישוטי-פולחני בעיקרו.

הצעה לדף עבודה חוויתי כסיכום או כאיזורי בית

נ	כ	ת	ח	י	ק	ט	ח	ח
כ	י	צ	ה	כ	ק	צ	ח	ה
ו	ח	י	ה	ד	כ	פ	ה	פ
י	נ	ל	ה	ח	ע	נ	כ	ק
א	י	כ	נ	ב	ב	פ	י	ב
י	צ	ו	נ	ע	ת	ס	ו	ה
כ	ב	כ	ט	כ	ח	ע	א	ק
<u>א</u>	ו	י	פ	ד	כ	פ	כ	נ
ת	ח	י	ו	ד	פ	כ	ו	א

הקיפו את התשובה הנכונה:

ממה עשויים נרות?

- א. מאש
- ב. משעווה
- ג. משמן זית
- ד. משומן של חיות
- ה. תשובות ב ו ג נכונות.

סודי נרות האופיצ'ים בתפארת:

- שבת
- חנוכה
- נשמה
- הבדלה
- יזכור
- אוריה
- ריחני

בחרו אחד והסבירו: מתי מדליקים אותו ולאילו מטרה?

ביטויים האופיצ'ים בתפארת:

- מחפש בנרות
- אור לגויים
- נר תמיד
- נרו יאיר
- נר לרגליו

בחרו ביטוי אחד והסבירו אותו במילים שלכם.

אלה אישית:

כשאני רואה נר דלוק אני חושבת/על..... מרגישה ש..... נזכרת ב.....

